

BÀN VỀ BIỆN PHÁP NÂNG CAO CHẤT LƯỢNG TỔNG ĐIỀU TRA CƠ SỞ KINH TẾ HÀNH CHÍNH SỰ NGHIỆP NĂM 2007

Nguyễn Xuân Tuấn^(*)

Xuất phát từ tầm quan trọng của cuộc Tổng điều tra cơ sở kinh tế hành chính sự nghiệp năm 2007 mà cần thiết phải bàn đến vấn đề bổ sung, sửa đổi, cải tiến về phương pháp, cả về nội dung, kỹ thuật thiết kế biểu điều tra và tổ chức thực hiện. Năm 2006, Tổng cục thống kê đã cùng một số địa phương nghiên cứu thực hiện ý đồ này, kết quả của nó đã phục vụ kịp thời cho công tác chuẩn bị Tổng điều tra năm 2007. Tuy nhiên, còn có những vấn đề chưa được đề cập đến mà chúng tôi cho rằng nó rất quan trọng, thậm chí nó quyết định phần nhiều đến chất lượng của Tổng điều tra.

Trên diễn biến thực tế của 2 cuộc Tổng điều tra trước đây, có thể nêu lên một số vấn đề thường xuyên xảy ra ở các địa phương cần được bàn biện pháp khắc phục.

I. Yếu tố làm sai số lượng đơn vị cơ sở

Cuộc Tổng điều tra lần này dù đã sau nhiều năm nhưng không khác 2 lần trước về "môi trường" thực hiện, môi trường đã tồn tại quá lâu trong cơ chế quản lý của Nhà nước ta. Môi trường này có ảnh hưởng rất lớn đến việc xác định số lượng cơ sở và một số chỉ tiêu kinh tế quan trọng phải đạt được trong Tổng điều tra.

Một thực tế là: Không phải sau khi kết thúc Tổng điều tra mới có được kết quả về số lượng và danh sách đơn vị cơ sở, mà trước đó đã có sẵn các danh sách sau:

1 - Danh sách các cơ sở SXKD cá thể phải nộp thuế đang lưu ở các cơ quan Thuế

và Ủy ban Nhân dân xã phường, danh từ chuyên môn gọi đó là *Sổ bộ thuế*. Thông thường, danh sách này được coi là chính xác đối với các xã phường vì đã được ngành thuế kiểm tra công nhận. Điều đó có thuận lợi cho BCĐ xã và điều tra viên trong việc lập danh sách và thực hiện thu thập thông tin trong Tổng điều tra cơ sở kinh tế, hành chính, sự nghiệp, nhưng mặt trái của nó lại có bất lợi là ít ai (kể cả các cơ quan hữu quan, chính quyền cơ sở và đối tượng điều tra) thừa nhận các thông tin đó luôn chứa đựng yếu tố không chính xác. Khả năng nhận biết của điều tra viên cũng không phân biệt được mức độ đúng sai vì ít am hiểu, ít thông tin, không đủ thời gian quan sát, nên không có cơ hội khắc phục sai sót về số lượng đơn vị, về chất lượng một số chỉ tiêu kinh tế quan trọng, nhất là chỉ tiêu doanh thu. Vì thế, trong mức độ nào đó, có địa phương không thực hiện được đúng theo phương án tổng điều tra, mà nguy cơ diễn ra là thay thế điều tra bằng việc sao chép. Thực ra chúng ta không ngăn cấm sao chép có chọn lọc, sao chép từng phần, nhưng nếu không có giám sát chặt chẽ thì dễ xảy ra hiện tượng làm sai qui trình Tổng điều tra, sao chép mà không kèm theo bổ sung, chỉnh lý.

2 - Danh sách các cơ sở sản xuất kinh doanh được miễn nộp thuế, chưa phải nộp thuế nhưng phải nộp lệ phí (do mỗi địa phương qui định). Danh sách này được các

^(*) Phó Cục Trưởng - Cục Thống kê Thái Bình

Ủy ban nhân dân xã phường quản lý, đương nhiên đó là danh sách chính xác nhưng ít khi được công bố.

Cả hai loại danh sách các đơn vị kể trên, ở địa phương nào làm tốt công tác thuế thì có thể cung cấp được các thông tin sát với thực tế hơn. Ngược lại, nếu địa phương đang tồn tại 2 loại danh sách (chính thức và không chính thức) thì chắc chắn công tác Tổng điều tra ở đó khó có chất lượng cao nếu không có phương pháp tổ chức thực hiện thích hợp.

Một thực tế nữa là: Có rất nhiều doanh nghiệp "ma" có thể đã "ngâm" giải thể (vì chi phí giải thể quá lớn), có thể tự do thay đổi nội dung, phương thức kinh doanh, tự do di chuyển trụ sở, nên điều tra viên không thể tìm thấy để điều tra,... Do đó, cũng không thể kết luận còn hay không còn các doanh nghiệp đó, chất lượng của tổng điều tra tất nhiên là không cao, kể cả điều tra toàn bộ và điều tra mẫu. Đây là lỗi của các cơ quan quản lý trong nhiều năm nay, đến thời điểm này cũng chưa khắc phục được.

3 - Bên cạnh các yếu tố làm sai lệch số lượng đơn vị điều tra có ảnh hưởng không nhỏ đến chất lượng số liệu Tổng điều tra, còn nhiều tồn tại về kỹ thuật thiết kế bảng hỏi, cách ghi thông tin hoặc nội dung thông tin trong các phiếu điều tra. Ngoài ra, việc tuyên truyền cho các đối tượng cung cấp thông tin nắm vững nội dung mục đích của cuộc Tổng điều tra và trách nhiệm cung cấp thông tin cho các cơ quan thống kê cũng cần phải xem xét.

II. Một số biện pháp nâng cao chất lượng tổng điều tra

Trước tình hình đó, công tác tổ chức thực hiện cần được cải tiến như thế nào để bảo đảm tính thực tế của tài liệu tổng điều tra?

1 - Các cơ quan quản lý doanh nghiệp phải có trách nhiệm rà soát xác định sự tồn tại của doanh nghiệp trước thời điểm tổng điều tra. Thực tế BCĐ tổng điều tra các cấp không có khả năng làm được việc này, nhất là cấp xã, phường. Ngành Thống kê cũng chỉ cập nhật theo giấy phép kinh doanh (tức là chỉ đếm và phân loại doanh nghiệp khi nó được phép thành lập), còn mọi sự biến động sau đăng ký kinh doanh thì hầu như không có thông tin.

2 - Biện pháp hữu hiệu để chống sót là vẽ sơ đồ các cơ sở SXKD cá thể, nhất là đối với khu vực nông thôn. Tuy có khó trình bày diễn tả vị trí SXKD nhưng rất có giá trị về mặt diễn tả thứ tự trong không gian, thuận lợi cho việc lập sổ liệt kê đúng trật tự, vì thế mà có tác dụng chống sót, thuận lợi cho tổ chức kiểm tra và giám sát điều tra.

3 - Biện pháp để nâng cao chất lượng tài liệu điều tra, ngoài hệ thống đồng bộ các biện pháp sau cần được tăng cường.

a, Biện pháp kỹ thuật:

- Cải tiến cách ghi các thông tin định tính, như: *Có-Không; Phù hợp-Không phù hợp; Đã nộp-Chưa nộp*;... nên chuyển từ việc ghi mã số vào ô bằng đánh dấu nhân (x) vào ô. Việc này vừa có tác dụng giảm bớt nhầm lẫn cho điều tra viên, vừa là tập sự hướng tới sử dụng công nghệ quét trong nhập tin.

- Cải tiến cách ghi một số thông tin định lượng bằng cách đơn giản hoá cách ghi, hoặc giảm bớt sự chi tiết không cần thiết. Ví dụ: Nên thay cụm từ "*Năm bắt đầu sản xuất kinh doanh*" bằng cụm từ "*Số năm đã sản xuất kinh doanh*" rõ ràng có lợi hơn vì điều tra viên chỉ phải ghi 1 hoặc 2 chữ số thay vì phải ghi 4 chữ số, hơn nữa người trả lời cũng dễ hơn.

(Tiếp theo trang 37)

- Cải tiến hoặc thay thế một số nội dung chỉ tiêu để phù hợp hơn với đối tượng điều tra. Ví dụ: Đối với cơ sở SXKD cá thể thường không có sổ sách kế toán, vì vậy chỉ tiêu nguyên giá TSCĐ, *lũy kế khấu hao TSCĐ, giá trị khấu hao TSCĐ 10 tháng* là không phù hợp thực tế, nên thay bằng *trị giá thực tế TSCĐ tại thời điểm điều tra*... Dĩ nhiên như vậy thì không đáp ứng việc khai thác thông tin để tính các chỉ tiêu tài khoản quốc gia, nhưng vẫn có thể khắc phục bằng phương pháp khác có thể tốt hơn. Thực ra các thông tin cố ép để có như vậy không thể có chất lượng cao được.

- Loại trừ những câu hỏi thuộc về tâm lý, không thu được thông tin hữu ích, thậm chí làm

sai lệch thực tế thì phản tác dụng. Ví dụ: Hỏi đối tượng điều tra là *Doanh thu tính thuế phù hợp hay cao hơn doanh thu thực tế?* thì chắc chắn không bao giờ nhận được câu trả lời đúng,...

b, Biện pháp tâm lý và pháp lý:

- Tuyên truyền để cho mọi đối tượng hiểu không chỉ tổng điều tra không làm gì có hại cho họ, họ phải có trách nhiệm của mình và cộng tác với điều tra viên, ít nhất là không chống đối.

- Để bảo đảm quyền lực pháp lý cho tổng điều tra, ngoài việc bảo đảm đầy đủ các văn bản pháp qui của nhà nước, trong BGD tổng điều tra các cấp nên có thêm cơ quan thuế, Quản lý thị trường, Công an, để đảm bảo vừa vững chuyên môn, vừa có tính pháp chế ■